

ди електрохімічних досліджень металів у високо-температурних водних середовищах“ (2010) та ін.

В. Похмурський створив свою наукову школу з корозійно-механічного руйнування і захисту від корозії конструкційних матеріалів. Під його керів-

ництвом підготовлено понад 50 кандидатів і докторів наук.

Зичимо ювілярові міцного здоров'я на довгі роки та нових творчих звершень.

Іван ЗІНЬ

Цього року виповнилося 80 років дійсному члену НТШ (від 1992 р.), довголітньому голові Комісії фізики Товариства, відомому фізику Ярославу Довгому.

Народився Я. Довгий 30 вересня 1933 р. у с. Німшині (тепер — Галицького р-ну Івано-Франківської обл.), де здобув початкову освіту, продовжив її у семирічці села Бовшева, а закінчив

середню школу 1951 р. у Більшівцях. 1951—1956 рр. навчався на фізико-математичному факультеті Львівського університету, 1957—1960 рр. — в аспірантурі Інституту фізики АН України, 1964 р. захистив кандидатську дисертацію на тему „Дослідження оптичних властивостей гіротропних кристалів та молекулярних кристалів з домішками“.

З 1960 р. Я. Довгий працює у Львівському університеті ім. І. Франка асистентом, доцентом (1966), професором (1987) кафедри експериментальної фізики. 1985 р. захистив докторську дисертацію на тему „Оптичні спектри і енергетична структура нелінійних кристалів“. Відтоді здійснив великий комплекс оптико-спектральних досліджень, які здобули широке визнання в Україні та за її межами, про що, зокрема, свідчить відзнака циклу його праць Премією НАН України імені А. Ф. Прихотька.

До переліку наукових здобутків Я. Довгого та його учнів входить виявлення і дослідження нового типу елементарних збуджень — циркулярних екситонів у гіротропних кристалах за низьких температур; встановлення впливу топології гратчастої поверхні на інверсію знаку поворотної здатності у кристалах певного типу; розроблення методу кругових діаграм для обчислення оптичних характеристик багатошарових тонкоплівкових систем; проведення комплексних досліджень оптичних характеристик катодолюмінесцентних екранів; виявлення ефекту Франца-Келдиша в кристалах CdS у постійному та змінному електричних полях; розшифрування зонної структури ромбічної та кубічної модифікацій шаруватих кристалів TlJ; дослідження електронної будови та оптики нелінійних кристалів; оптико-спектральні дослідження керамічних тонкоплівкових та монокристалічних зразків високотемпературних надпровідників. Важливу роль у забезпеченні належного рівня підготовки студентів-фізиків за оптичними спеціалізаціями відіграла перша в Україні монографія Я. Довгого з лазерного практикуму. Багаторічна плідна робота ювіляра на педагогічній ниві відзначена званням „Заслужений професор Львівського національного університету ім. Івана Франка“.

Я. Довгому притаманне прагнення до максимальної об'єктивності як у науці, так і у висвітленні історії науки та ролі в ній окремих постатей. Не меншою мірою це стосується вивчення історії рідного народу. Тож закономірно, що коли 10 листопада 1989 р. відбувалися організаційні збори Фізичної комісії НТШ, саме Я. Довгий виголосив доповідь про Програму її діяльності. Обрання його заступником голови комісії незабутнього професора Романа Гайди започаткувало їх плідну співпрацю в НТШ. Першою пам'ятною подією, ініційованою Фізичною комісією НТШ, стали наукові читання (23 січня 1990 р.), присвячені 85-річчю від народження дійсного члена НТШ (з 1932 р.) професора Львівського університету Василя Міліянчука. Я. Довгий виголосив доповідь „Оптичні спектри високотемпературних надпровідників“, а також в окремій доповіді проаналізував напрями діяльності комісії на перспективу.

На зборах Математично-фізичної секції НТШ у грудні 1990 р. вчений виступив з доповіддю „Українські вчені за кордоном: наукова школа професора Олександра Смакули“. Саме глибокому вивченню наукової спадщини та складних життєвих доріг цього видатного фізика ХХ ст. й проведеному низки заходів щодо популяризації його імені в Україні та за її межами присвятив Я. Довгий майже 15 років наполегливої праці. У травні 1991 р. у селі Добриводи на Тернопільщині, де народився дійсний член НТШ (з 1930 р.) Олександр Смакула, який працював у провідних наукових центрах Німеччини та США, перед учнями і вчителями місцевої школи з розповідями про їхнього земляка виступив Я. Довгий. Він же був ініціатором і головою оргкомітету I Міжнародного симпозиуму „Технологія і фізичні властивості матеріалів твердотільної електроніки і оптики“, який відбувся 15—16 травня 1992 р. у Львівському університеті ім. І. Франка. Матеріали про внесок О. Смакули у світлотехніку, зібрані професором Я. Довгим, були представлені на Міжнародній світлотехнічній конференції, що відбулась у Тернополі 25—27 жовтня 1995 р. У березні 1996 р. на вшанування свого видатного земляка тернопільяни заснували Фонд Олександра Смакули, обравши Я. Довгого його головою. Визначною подією став II Міжнародний Смакуловий симпозиум „Фундаментальні і прикладні проблеми сучасної фізики“ (Тернопіль, 6—10 вересня 2000 р.). Як співголова оргкомітету й голова програмного комітету симпозиуму, Я. Довгий доклав значних зусиль для його проведення й підготовки відповідних видань, проведення низки інших заходів з нагоди 100-річного ювілею О. Смакули. Зокрема уклав бібліографічний покажчик праць вченого, був головою видавничої ради та автором вступної статті першого тому його наукових праць, виданого українською мовою у 2000 р. Загалом вчений присвятив О. Смакулі 20 вагомих публікацій, які опубліковані в таких виданнях, як „Вісник НАН України“, „Український фізичний журнал“, „Вісник НТШ“, „Вісник Фонду О. Сма-

кули“, „Фізичний збірник НТШ“, „Світ фізики“, а також у газетах. До речі, саме стаття Я. Довгого „Формула Смакули“, опублікована в книжці „Аксіоми для нащадків“ (Львів, 1992), відкрила ім'я Смакули багатьом фахівцям-фізикам та й широкій науковій громадськості.

У згаданому збірнику нарисів „Аксіоми для нащадків“ є ще одна публікація Я. Довгого — „Наукова школа професора Стасіва“ про дійсного члена НТШ (з 1936 р.) Остапа Стасіва, який зробив значний внесок у розвиток фізики. Я. Довгий був організатором Меморіального наукового семінару „Фізичні механізми первинних фотопроцесів у фотографічних матеріалах“, присвяченого 90-річчю від народження О. Стасіва, що відбувся у Львівському університеті ім. І. Франка 15 січня 1993 р., співорганізатором міжнародної наукової конференції „Фізика процесів у середовищах для оптичного запису інформації“ (Львів, 2003) до 100-річчя О. Стасіва. Матеріали цієї конференції опубліковані в 6-му томі „Фізичного збірника НТШ“.

Я. Довгий ініціював та провів об'єднаний науковий семінар фізичного факультету ЛНУ та Комісії

фізики НТШ „Політипні мартенситні структури“ (5 травня 2001 р.), присвячений 70-річчю від народження Богдана Николина. Відповідні матеріали опубліковані в 5-му томі „Фізичного збірника НТШ“. Я. Довгий є постійним членом редколегії цього видання, а від 4-го тому — відповідальним редактором. Публікує у цьому виданні свої статті, зокрема „Природознавчий аспект діяльності Наукового товариства ім. Шевченка (До 110-річчя „Збірника Математично-природописно-лікарської секції НТШ“)“, „Вражає краса його інтелекту. Слово на пошану А. Свідзинського“ та ін.

Я. Довгий — активний член редколегії науково-популярного журналу „Світ фізики“, на сторінках якого опублікував низку цікавих статей. Яскравою подією для фізиків України (і не лише) став вихід у світ книжки Я. Довгого „Чарівне явище — надпровідність“ (2000) у започаткованій ним серії „Бібліотека молодого науковця“.

Зичимо Вам, дорогий ювіляре, міцного здоров'я та нових інтелектуальних здобутків!

Роман ПЛЯЦКО, Ігор СТАСЮК

24 листопада 2013 року виповнилося 80 років від народження Григорія Возняка — кандидата педагогічних наук, дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка (від 26 листопада 2011 р.), професора кафедри фізики, математики та інформатики Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка.

Ювіляр родом зі с. Розжалова Радеківського р-ну Львівської обл. 1947 р. закінчив Бишівську семирічну школу, 1952 р. — Сокальське педагогічне училище. З 1952 по 1957 р. працював учителем математики і фізики Савчинської, а згодом — Острівської семирічної школи Забузького р-ну Львівської обл. З 1957 по 1976 р. працював учителем математики Корчинської середньої школи Радеківського р-ну Львівської обл. Заочно навчався у Львівському державному університеті ім. Івана Франка на механіко-математичному факультеті, який закінчив 1962 р. за спеціальністю „математика“.

Працюючи вчителем математики, проводив велику класну і позакласну роботу з обдарованими учнями. На уроках приділяв значну увагу диференційованій та індивідуальній роботі з учнями. Найкращі учні відвідували факультативні заняття, навчалися в республіканській та всесоюзній заочних фізико-математичних школах при Київському і Московському університетах.

Заняття в школі проводилися методами наукового дослідження та проблемним. Упродовж 1963—1976 рр. його учні були постійними переможцями районних і обласних олімпіад, 19 разів завойовували призові місця на республіканських олімпіадах, тричі здобували призові місця на всесоюзних олімпіадах. Більшість його вихованців ставала студентами вищих навчальних закладів,

де були потрібні ґрунтовні математичні знання.

За сумлінну роботу в справі навчання, за активну участь у педагогічних конференціях, за значний внесок у підготовку школярів до участі в обласних, республіканських та всесоюзних олімпіадах юних математиків Міністерство освіти Української РСР та Український республіканський комітет профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових установ неодноразово нагороджували його грамотами (1966—1977). 1968 р. був делегатом Всесоюзного з'їзду вчителів; 1968 р. нагороджений значком „Відмінник освіти“. В 1970 р. Міністерство освіти України РСР присвоїло йому звання „Учитель-методист“.

1970 р., за рекомендаціями професорів О. Дубинчук та І. Тесленка (працівників Українського науково-дослідного інституту педагогіки), був залучений до наукової роботи з методики викладання математики. Працюючи вчителем математики, неодноразово брав участь у республіканських та всесоюзних науково-педагогічних конференціях (у м. Львові, Києві, Харкові, Слов'янську, Москві, Казані).

1972 р. склав кандидатські іспити в Київському педагогічному університеті і почав працювати над дисертацією під керівництвом Г. Бевза, а пізніше — В. Гусева. 1979 р. у Московському всесоюзному педінституті захистив кандидатську дисертацію на тему „Екстремальні задачі як засіб прикладної орієнтації шкільного курсу математики“.

В 1977—1981 рр. працював старшим викладачем кафедри математики Луцького педінституту ім. Лесі Українки. З 1980 по 2006 р. працював на посаді доцента кафедри математики та методики викладання математики Тернопільського педагогічного університету ім. В. Гнатюка. З 1 лютого 2007 р. і донині обіймає посаду професора кафедри математики, фізики та інформатики Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Т. Шевченка.

Григорій Возняк опублікував понад 200 науково-математичних праць, які стосуються питань прикладного спрямування шкільного курсу мате-